

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

10. juni 2004^{*}

I sag C-168/02,

angående en anmodning, som Oberster Gerichtshof (Østrig) i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Rudolf Kronhofer

mod

Marianne Maier,

Christian Möller,

Wirich Hofius,

Zeki Karan,

^{*} Processprog: tysk.

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 5, nr. 3, i konventionen af 27. september 1968 (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Helleniske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1),

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne J.-P. Puissochet, J.N. Cunha Rodrigues (refererende dommer), R. Schintgen og N. Colneric,

generaladvokat: P. Léger,

justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Rudolf Kronhofer ved Rechtsanwalt M. Brandauer,

— Marianne Maier ved Rechtsanwältin M. Scherbantie,

- Zeki Karan ved Rechtsanwalt C. Ender,
- den østrigske regering ved C. Pesendorfer, som befuldmægtiget,
- den tyske regering ved R. Wagner, som befuldmægtiget,
- Det Forenede Kongeriges regering ved K. Manji, som befuldmægtiget, bistået af barrister T. Ward,
- Kommissionen for De Europæiske Fælleskaber ved A.-M. Rouchaud og W. Bogensberger, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 20. november 2003 er afgivet mundtlige indlæg af Rudolf Kronhofer ved Rechtsanwälte M. Brandauer og R. Bickel, af Zeki Karan ved Rechtsanwalt C. Ender, og af Kommissionen ved A.-M. Rouchaud og W. Bogensberger,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 15. januar 2004,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 9. april 2002, indgået til Domstolen den 6. maj 2002, har Oberster Gerichtshof i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, forelagt et præjudicielt spørgsmål om fortolkningen af artikel 5, nr. 3, i denne konvention (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT L 304, s. 1, og — den ændrede tekst — s. 77), ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Helleniske Republiks tiltrædelse (EFT L 388, s. 1), ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse (EFT L 285, s. 1) og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse (EFT 1997 C 15, s. 1, herefter »Bruxelles-konventionen«).
- 2 Dette spørgsmål er blevet rejst i en sag mellem Rudolf Kronhofer, der har bopæl i Østrig, og Marianne Maier og Christian Möller, Wirich Hofius og Zeki Karan (herefter »de sagsøgte i hovedsagen«), der har bopæl i Tyskland, som Rudolf Kronhofer har anlagt med påstand om erstatning for det økonomiske tab, han hævder at have lidt som følge af de sagsøgte i hovedsagens ansvarspådragende adfærd, dels som direktører for eller som investeringsrådgivere i selskabet Protectas Vermögensverwaltung GmbH (herefter »Protectas«), som ligeledes har hjemsted i Tyskland.

Relevante retsfor skrifter

3 Konventionens artikel 2, stk. 1, bestemmer:

»Med forbehold af bestemmelserne i denne konvention skal personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne stat.«

4 Konventionens artikel 5, nr. 3, har følgende ordlyd:

»En person, der har bopæl på en kontraherende stats område, kan sagsøges i en anden kontraherende stat:

[...]

3) i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilfø jelsen er foregået.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 5 Rudolf Kronhofer har anlagt sag mod de sagsøgte i hovedsagen ved Landesgericht Feldkirch (Østrig) med påstand om erstatning for det økonomiske tab, han hævder at have lidt som følge af deres ansvarspådragende adfærd.
- 6 De sagsøgte i hovedsagen overtalte ham telefonisk til at indgå en aftale om optionsforretninger, uden dog at have oplyst ham om risikoen, som er forbundet med en sådan transaktion. I overensstemmelse med denne aftale overførte Rudolf Kronhofer i november og december 1997 et samlet beløb på 82 500 USD til en investeringskonto hos Protectas i Tyskland, som efterfølgende blev anvendt til at købe yderst spekulative optionsforretninger på børsen i London. Denne transaktion resulterede i, at en del af det overførte beløb blev tabt, og Rudolf Kronhofer har alene fået delvis godtgørelse for den kapital, som han investerede.
- 7 Landesgericht Feldkirchs kompetence skulle følge af konventionens artikel 5, nr. 3, som retten på det sted, hvor skaden er indtrådt, i nærværende sag Rudolf Kronhofers bopæl.
- 8 Da Rudolf Kronhofer fik medhold i dette søgsmål, iværksatte han appel ved Oberlandesgericht Innsbruck (Østrig), som erklærede sig inkompetent med den begrundelse, at retten ved hjemstedet ikke var »ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, idet hverken det sted, hvor den skadegørende handling er foretaget, eller det sted, hvor skaden er indtrådt, var Østrig.

- 9 Oberster Gerichtshof har som »revisionsankeinstans« udtalt, at Domstolen endnu ikke har taget stilling til spørgsmålet, om udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, skal fortolkes så vidt, at det i tilfælde af rent økonomisk skade, der angår en del af skadelidtes formue i en anden kontraherende stat, også omfatter det sted, hvor skadelidte har sin bopæl, og således det sted, hvor midtpunktet for hans formue befinder sig.
- 10 Da Oberster Gerichtshof finder, at det med henblik på afgørelsen af tvisten er nødvendigt at fortolke konventionen, har den besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, som anvendt i konventionens artikel 5, nr. 3 [...], fortolkes således, at det i tilfælde af rent økonomisk skade, der er indtrådt i forbindelse med skadelidtes investering af dele af sin formue, også omfatter det sted, hvor skadelidtes bopæl befinder sig, når investeringen er foretaget i en anden af Fællesskabets medlemsstater?«

Det præjudicielle spørgsmål

- 11 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om konventionens artikel 5, nr. 3, skal fortolkes således, at udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, kan være sagsøgers bopæl, hvor »midtpunktet for hans formue« befinder sig, alene af den grund, at han har lidt økonomisk skade som følge af et tab af en del af sin formue, som er indtrådt og lidt i en anden kontraherende stat.

- 12 Indledningsvis bemærkes, at de fælles regler for kompetencetildelingen, som er opstillet i konventionens afsnit II, tager udgangspunkt i den principielle regel i artikel 2, stk. 1, om, at personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset parternes nationalitet, skal sagsøges ved retterne i denne stat.
- 13 Det er således kun som undtagelse til denne principielle regel om, at retterne på det sted, hvor sagsøgte har bopæl, har kompetencen, at konventionens afsnit II, afdeling 2, indeholder bestemmelse om et vist antal specielle værneting, herunder de, der er opregnet i konventionens artikel 5, nr. 3.
- 14 Disse specielle kompetenceregler skal fortolkes strengt og kan ikke føre til en fortolkning, der rækker ud over de tilfælde, konventionen udtrykkeligt har for øje (jf. dom af 27.9.1988, sag 189/87, Kalfelis, Sml. s. 5565, præmis 19, og af 15.1.2004, sag C-433/01, Blijdenstein, Sml. I, s. 981, præmis 25).
- 15 Det følger af fast retspraksis, at den regel, der opstilles i konventionens artikel 5, nr. 3, støttes på, at der foreligger en særlig snæver sammenhæng mellem tvisten og andre retter end retterne på det sted, hvor sagsøgte har bopæl, og at denne sammenhæng begrundes, at det er disse retter, der tillægges kompetencen af retsplejehensyn og af hensyn til tilrettelæggelsen af retssagen (jf. bl.a. dom af 30.11.1976, sag 21/76, Bier, den såkaldte »Mines de potasse d'Alsace«-dom, Sml. s. 1735, præmis 11, og af 1.10.2002, sag C-167/00, Henkel, Sml. I, s. 8111, præmis 46).
- 16 Domstolen har ligeledes fastslået, at hvis det sted, hvor den handling, der kan medføre et ansvar uden for kontraktforhold, er foretaget, og det sted, hvor denne handling har forårsaget en skade, ikke er identiske, skal udtrykket »det sted, hvor

skadetilføjelsen er foregået«, i Bruxelles-konventionens artikel 5, nr. 3, forstås således, at det både omfatter det sted, hvor skaden er indtrådt, og det sted, hvor den skadegørende handling er foretaget, således at sagsøgte efter sagsøgerens valg kan sagsøges enten ved retten på det ene eller det andet af disse steder (jf. bl.a. »Mines de potasse d'Alsace«-dommen, præmis 24 og 25, og dom af 5.2.2004, sag C-18/02, DFDS Torline, Sml. I, s. 1417, præmis 40).

- 17 Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at Oberster Gerichtshof er af den opfattelse, at det sted, hvor skaden i hovedsagen er indtrådt, såvel som det sted, hvor den skadegørende handling er foretaget, er Tyskland. Det særlige forhold i nærværende sag er, at sagsøgerens påståede økonomiske tab, der er lidt i en anden kontraherende stat, har haft en samtidig indvirkning på hele hans formue.
- 18 Det er således med rette, at generaladvokaten i punkt 46 i forslaget til afgørelse har anført, at der i et sådant tilfælde ikke er noget, der begrundet tildeling af kompetence til retterne i en anden kontraherende stat end den, på hvis område den skadegørende handling er foretaget, og skaden er indtrådt, dvs. det sted, hvor samtlige ansvarsbetingelser foreligger. Der er intet objektivt behov for så vidt angår bevisførelse eller tilrettelæggelsen af retssagen, der taler for en sådan kompetence-tildeling.
- 19 Som Domstolen har fastslået, kan begrebet »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, ikke fortolkes udvidende, således at det omfatter ethvert sted, hvor der kan opstå skadevirkninger af et forhold, som allerede har forvoldt en skade, der faktisk er indtrådt et andet sted (jf. dom af 19.9.1995, sag C-364/93, Marinari, Sml. I, s. 2719, præmis 14).

- 20 I et tilfælde som det, der foreligger i hovedsagen, ville en sådan fortolkning lade spørgsmålet om kompetence afhænge af usikre omstændigheder, såsom det sted, hvor »midtpunktet for [skadelidtes] formue« befinder sig, og ville dermed være i strid med et af konventionens formål, som er at styrke retsbeskyttelsen for de personer, der er bosiddende i Fællesskabet, ved at gøre det muligt, at sagsøgeren let kan afgøre, ved hvilken ret han kan anlægge sag, og ved, at sagsøgte med rimelighed kan forudse, ved hvilken ret han kan blive sagsøgt (jf. dom af 19.2.2002, sag C-256/00, Besix, Sml. I, s. 1699, præmis 25 og 26, og DFDS Torline-dommen, præmis 36). Desuden ville en sådan fortolkning i de fleste tilfælde medføre, at retterne ved sagsøgerens hjemsted ville have kompetence, hvilket konventionen alene anerkender i udtrykkelige tilfælde, således som fastslået i denne doms præmis 14.
- 21 I lyset af ovenstående bemærkninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at konventionens artikel 5, nr. 3, skal fortolkes således, at udtrykket »det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«, ikke kan være sagsøgerens bopæl, hvor »midtpunktet for hans formue« befinder sig, alene af den grund, at han har lidt økonomisk skade som følge af et tab af en del af sin formue, som er indtrådt og lidt i en anden kontraherende stat.

Sagens omkostninger

- 22 De udgifter, der er afholdt af den østrigske og den tyske regering, af Det Forenede Kongeriges regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Oberster Gerichtshof ved kendelse af 9. april 2002, for ret:

Artikel 5, nr. 3, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse, ved konventionen af 25. oktober 1982 om Den Helleniske Republiks tiltrædelse, ved konventionen af 26. maj 1989 om Kongeriget Spaniens og Den Portugisiske Republiks tiltrædelse og ved konventionen af 29. november 1996 om Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse, skal fortolkes således, at udtrykket »det sted, hvor skadetilføjjelsen er foregået«, ikke kan være sagsøgers bopæl, hvor »midtpunktet for hans formue« befinder sig, alene af den grund, at han har lidt økonomisk skade som følge af et tab af en del af sin formue, som er indtrådt og lidt i en anden kontraherende stat.

Timmermans

Puissochet

Cunha Rodrigues

Schintgen

Colneric

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. juni 2004.

R. Grass

C.W.A. Timmermans

Justitssekretær

Formand for Anden Afdeling